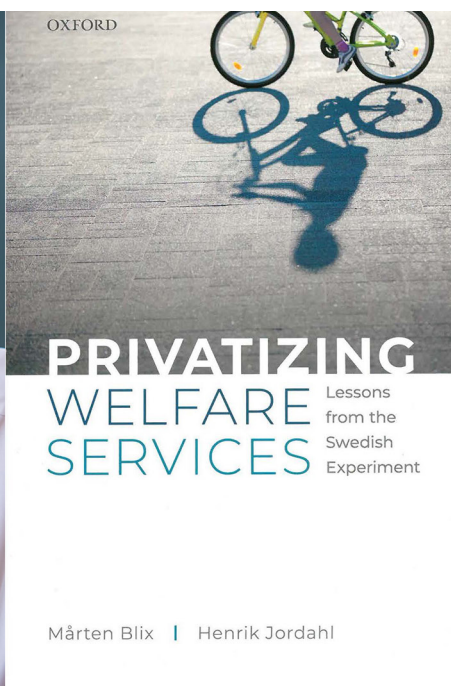

Nyheter från IFN

nr 1 • 2021

Det svenska välfärdsexperimentet

Henrik Jordahl och Mårten Blix. Foto: Karl Gabor.

Mårten Blix, IFN, och Henrik Jordahl, IFN och Örebro universitet, har skrivit boken *Privatizing Welfare Services – Lessons from the Swedish Experiment*. De har sammanställt nationalekonomisk forskning om privatiseringen av svenska välfärdstjänster. Nyligen presenterades boken vid ett webinarium.

Sverige är unikt i bemärkelsen att en stor del av vår skattefinansierade välfärd drivs av privata, vinstdrivande bolag. Utvecklingen tog fart på 1990-talet och i boken beskriver Mårten Blix och Henrik Jordahl också de politiska beslut som påverkat privatiseringen. Boken vänder sig främst till en internationell publik som vill dra lärdomar av det svenska experimentet.

Vid webinariet den 16:e februari fokuserade Blix och Jordahl bland annat på sjukvården och skolan och på aspekter av kvalitet och produktivitet. De visade bland annat att privatiseringen av sjukvården har lett till en större tillgänglighet och att kvaliteten i den privata vården är högre än i den offentliga, men att skillnaderna är små. När det gäller skolan visar forskningen att friskolornas expansion har förbättrat elevernas resultat på grundskolenivå,

men att friskoleelever i gymnasieskolan presterar sämre på externt rättade prov och drar fördel av mer generös rättning. Ett sätt att komma tillrätta med det, skulle vara att införa externt rättade prov eller examensprov.

Nästa steg i det svenska välfärdsexperimentet

Välfärden är inte en marknad som andra och det finns flera aspekter att ta hänsyn till när man studerar de utmaningar som välfärden kommer att ha framöver. Till exempel behövs en förbättrad marknadsdesign, förklarade forskarna. Både Mårten Blix och Henrik Jordahl vill se utökade kontroller och en neutral granskning av all offentligt finansierad verksamhet, oavsett om den utförs privat eller offentligt. De föreslår bland annat att Riksrevisionen ska få utöva denna typ av tillsyn.

Tobias Baudin, ordförande Kommunal, Boel Godner (S), kommunstyrelsens ordförande i Södertälje, och Irene Svenonius (M), finansregionråd i Stockholm, kommenterade boken och bidrog med olika perspektiv på privatiseringens effekter och diskuterade bland annat hur LOV, lagen om valfrihetssystem, och LOU, lagen om offentlig upphandling, kan tillämpas. De förde också fram olika perspektiv på etableringsrätten.

Webbinariet lockade en stor publik som ställde många frågor om flera av de områden som togs upp. Ett stort urval

av de frågorna besvaras av Henrik Jordahl och Mårten Blix i ett specialavsnitt av IFN-podden. Vi rekommenderar att den som vill lyssna på frågorna först tar del av webinariet. Både webinariet och podden finns på www.ifn.se. Boken finns att beställa via Oxford University Press och hos svenska nätbokhandlar.

Innovationer nödvändiga för ett uthålligt EU

Magnus Henrekson och Niklas Elert.
Foto: Karl Gabor.

Coronapandemin har visat att EU står inför flera vägval för att nå en politiskt, ekonomiskt och socialt uthållig union. Vilka politiska och ekonomiska reformer krävs för att EU ska klara omställningen till en grön ekonomi samtidigt som EU-länderna har en åldrande befolkning, växande sociala behov och en undermålig integration? I Europaperspektiv 2021 – Vägar till ett uthålligt EU, analyserar ledande svenska forskare inom juridik, nationalekonomi och statsvetenskap dessa övergripande frågeställningar.

En innovation är mer än en uppfinning, förklarar Niklas Elert och Magnus Henrekson, som skrivit ett av kapitlen i boken. Under coronakrisen har vi efterlyst tillförlitliga coronatester som ska kunna distribueras i stor skala. Samtidigt har läkemedelsföretag på rekordtid tagit fram olika slags vaccin som även de ska spridas till världens befolkning. Det är två exempel på innovationer, enligt Elert och Henrekson. En uppfinning kan bara klassas som innovation om den förkroppsligas i form av en användbar idé på marknaden så att människor kan dra nytta av den.

Kapitlet om innovationer och entreprenörskap, "Reformagenda: Bättre grundförutsättningar för ett entreprenöriellt, innovativt och uthålligt EU", utgår från det innovationsnödläge som EU-kommissionen utlyste 2010. Även om utvecklingen gått framåt, har coronakrisen visat att ett "drastiskt förbättrat innovationsklimat i EU kan vara enda sättet att få unionen att återhämta sig och generera inkluderande och uthållig tillväxt när pandemin väl är över.", skriver de.

För att komma tillrätta med innovationskrisen krävs en reformagenda med reformer inom sex olika områden:

- 1) Rättssäkerhet och ägandeskydd
- 2) Beskattning
- 3) Sparande och finansiering
- 4) Arbetsmarknad och social trygghet
- 5) Konkurrensumsatta marknader
- 6) Humankapital för entreprenörskap

Syftet är att jämna ut spelplanen mellan entreprenörer och andra ekonomiska aktörer, skriver Niklas Elert och Magnus Henrekson.

Europaperspektiv 2021 presenterades vid ett webinarium som också sändes på *SVT Forum*. Boken finns att beställa på www.europaperspektiv.se och innehåller även kapitel om EU:s gröna giv, förmågan att förebygga framtida pandemier och den utmaning som en åldrande befolkning innebär.

Så stärker vi entreprenörskapet efter covid-19

I kölvattnet av coronakrisen behövs det en politik för en stark och inkluderande tillväxt. Hur kan konkurrenskraften stärkas med hjälp av entreprenörskap och innovationer, och vad krävs för ett mer produktivt företagande? Niklas Elert och Magnus Henrekson presenterar förslag på hur de institutionella ramverken i Sverige och andra länder kan stärkas för att höja medborgarnas livskvalitet och samtidigt göra oss bättre förberedda för nästa kris. Läs mer om webinariet som arrangeras av ES BRI den 24:e februari här: www.esbri.se.

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här är några av de artiklar som nyligen accepterats för publicering.

Andreas Bergh, Alexander Funcke och Joakim Wernberg, "The Sharing Economy: Definition, Measurement and its Relationship to Capitalism", *International Review of Entrepreneurship*.

Denna uppsats diskuterar hur den så kallade delningsekonomin ska definieras och undersöker dess utbredning. Antalet delningsekonomitjänster är stort, men sex procent av tjänsterna genererar 90 procent av trafiken. Den viktigaste förklaringen till delningsekonomin storlek är tillgången till snabbt internet, men även regleringar spelar roll.

Johan Egebark, Mattias Ekström, Erik Plug och Miriam Van Praag, "Brains or Beauty? Causal Evidence on the Returns to Education and Attractiveness in the Online Dating Market", *Journal of Public Economics*.

I ett fältexperiment studeras betydelsen av attraktivitet och utbildning vid valet av en partner. Män och kvinnor föredrar attraktiva partners, oberoende av sin egen attraktivitet. De har samtidigt olika preferenser för utbildning: högutbildade kvinnor föredrar högutbildade män, medan högutbildade män föredrar lågutbildade kvinnor.

Lina Aldén, **Spencer Bastani**, **Mats Hammarstedt** och Chizheng Miao, "Immigrant-Native Differences in Long-Term Self-Employment", *Small Business Economics*.

Med register- och enkätdata studeras arbets- och kapitalinkomster bland personer som invandrat till Sverige och som varit egenföretagare i tio år eller längre. Studien finner inkomstskillnader mellan såväl olika grupper av utrikes födda som inrikes födda. Vidare framkommer att de problem som framförallt personer från länder utanför Europa möter i sina verksamheter existerar även när forskarna studerar personer som drivit företag under lång tid.

Henrik Horn och **Thomas Tangerås**, "Economics of International Investment Agreements", *Journal of International Economics*.

Ska utländska investeringar ha särskilt rättsligt skydd mot indirekt expropriering – dvs. åtgärder som slår ut deras vinster utan att ägandet tas över? Denna studie visar hur ett sådant skydd kan ge aggregerade välfärdsvinster. Dessa kan dock tillfalla utländska investerare på bekostnad av samhället i övrigt.

Florin Maican och **Matilda Orth**, "Determinants of Economies of Scope in Retail", *International Journal of Industrial Organization*.

Denna studie analyserar möjligheterna för butiker i olika delar av landet att erbjuda ett brett utbud av detaljhandelsvaror. Forskarna simulerar införandet av regionala utvecklingsprogram i form av stöd till investeringar och mentorskap. Resultaten visar att produktutbudet ökar mer i butiker på landsbygden än i butiker lokaliserade i städer.

Johan Wennström, "Moral Consensus and Anti-Establishment Politics", *Independent Review*.

Den etablerade vänstern och högern delar en moraluppfattning som främst betonar individens frihet och rättigheter medan andra, balanserande moraliska värden tonas ned. Detta skapar utrymme för nya partier att positionera sig i den nisch som därigenom uppstått. För att vinna tillbaka stöd, bör etablerade partier omfamna moralisk pluralism.

Sonia Bhalotra, Martin Karlsson, **Therese Nilsson** och Nina Schwarz, "Infant Health, Cognitive Performance and Earnings: Evidence from Inception of the Welfare State in Sweden", *Review of Economics and Statistics*.

Miljöfaktorer under de första levnadsåren kan påverka individers socioekonomiska utveckling. Forskarna analyserar introduktionen av fri spädbarnsvård och visar att den gav upphov till positiva effekter på barnens kognitiva färdigheter. Interventionen ökade även flickors benägenhet att utbilda sig och förbättrade kvinnors arbetsmarknadsutfall.

Andreas Bergh och **Christian Bjørnskov**, "Does Economic Freedom Boost Growth for Everyone?", *Kyklos*.

Ett positivt samband mellan ökad ekonomisk frihet och ekonomisk tillväxt är väl belagt. Resultaten om hur ekonomisk frihet påverkar inkomstfördelningen är däremot mer motstridiga. När sambandet undersöks med nya data över inkomstutvecklingen visar det sig att ekonomisk frihet är förbunden med ökade inkomster över hela inkomstfördelningen.

Martin Ljunge och **Mikael Stenkula**, "Fertile Soil for Intrapreneurship: Impartial Institutions and Human Capital", *Journal of Institutional Economics*.

Anställda entreprenörer, intraprenörer, spelar en avgörande roll för innovation och utveckling. Ett nytt konsistent mått visar att intraprenörskap skiljer sig markant mellan länder. Forskarna finner att väl fungerande institutioner och en hög utbildningsnivå förklarar skillnaden i intraprenörskap mellan länder.

Lars Calmfors
Foto: Karl Gabor

27 januari| Lars Calmfors om fackförbundens roll

Den fackliga organisationsgraden har under en längre tid sjunkit i Sverige. Lars Calmfors, IFN och Stockholms universitet, Julia Nederberg och Carolina Persson har skrivit en rapport på uppdrag av Fores som undersöker hur människor ser på facket i dag. Hur vägs medlemskapets fördelar mot dess kostnader? Rapporten presenterades på ett Fores-webbinarium där fackets roll i dag och i framtiden diskuterades. I panelsamtalet medverkade bland andra representanter för fackförbunden.

Ola Andersson
Foto: Karl Gabor

15 februari| Ola Andersson om vaccin och beteendemönster

Ola Andersson, Uppsala universitet och affilierad till IFN, presenterade forskning om hur vetenskapen om ett kommande coronavaccin påverkar vårt beteende. Webbinariet "Hur har coronarestriktionerna upplevts och följts i Sverige?" var en del i serien IIES/SNS International Policy Talks. I en ny studie visar Ola Andersson och forskarkolleger att vetenskapen om att ett vaccin är nära förestående minskar människors vilja att följa rekommendationer om social distansering. Det skulle kunna innebära att det krävs striktare restriktioner till dess att en stor del av befolkningen är vaccinerad.

Malin Gardberg

Fredrik Heyman

IFN har fått ett fyraårigt anslag på ca 24 miljoner kronor från Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse för projektet *Företagens konkurrenskraft, kompetensutvecklingen och den fjärde industriella revolutionen*.

Frågor kring artificiell intelligens och robotisering, företagsstyrning och ägande, samt entreprenörskap och företagsdynamik kommer att stå i fokus för projektet.

Joacim Tåg, programchef för *Globaliseringen och företagen*, är tillsammans med IFN:s vd Fredrik Sjöholm huvudansvarig för forskningen som ska bedrivas inom ramen för projektet.

Dagmar Müller

Lars Persson

Flera IFN-forskare ingår i projektet, bland dem Malin Gardberg, Fredrik Heyman, Magnus Henrekson, Dagmar Müller och Lars Persson.

Flera IFN-forskare har fått anslag från Torsten Söderbergs Stiftelse för forskningsprojekt, bland dem:

- Per Hjertstrand och Thomas Tangerås för *Nya verktyg för att analysera marknader med ofullständig konkurrens*.
- Joacim Tåg för *Företag och anställda på en föränderlig arbetsmarknad*.

Paula Roth har från IFAU beviljats anslag för projektet *Överskuldssättningens välfärdskonsekvenser*. Projektet sträcker sig mellan hösten 2021 och våren 2022.

Joacim Tåg

Paula Roth

Özge Öner har erhållit anslag från Hakon Swenson Stiftelsen för projektet *The Death and Life of Rural Retail in Sweden*. Finansieringen avser tiden 1 januari 2021 – 31 december 2023.

Özge Öner

Foto samtliga: Karl Gabor

Nyhetsbrev:

Nyheter från IFN utkommer sex till sju gånger per år. Dessutom publiceras *News from IFN* två gånger årligen.

Nyhetsbrev

Redaktör: Eva Malm Öhrström, eva.malmohrstrom@ifn.se; tfn 08-665 4525. Ansvarig utgivare: Fredrik Sjöholm